

۱۲/۰۴/۲۰۱۷

پوهندوی شیمیا «غفوری»

سیمای زن افغان در حماسه و تاریخ

اثر پر بهای تاریخی – ادبی

از مدتهاست که می خواستم دین خود را در برابر یک نویسنده و محقق با رسالت افغانستان ادا نمایم. ولی متأسفانه مصروفیت های بیشمار فرصت آنرا برایم میسر نمی نمود. و اما حالا تمام امور را کنار گذاشتم و خواستم اولتر از همه این وظیفه و وجدانی ام را انجام بدهم.

سخن از کاندید اکادمیسین جناب اعظم سیستانی میباشد. کسی که با تلاش یک محقق رسالتمند، با وظیفه شناسی یک هموطن دور اندیش و دور نگر و با اعتقاد راسخ به تساوی حقوق زن و مرد خواسته است تا کارنامه های زنان افغانستان را ثبت و از فراموشی تاریخی نجات بدهد. ایشان کتاب «سیمای زن افغان در حماسه و تاریخ» چاپ ۲۰۰۴ را بازنگری نموده و در سال ۲۰۱۵ با غنای بیشتر چاپ دوباره نموده اند. در ابتدای کتاب تقریظی از جناب داکتر سید خلیل الله هاشمیان و نامه سرگشاده از محترمه داکتر زرغونه عبیدی به سنگینی این اثر پر بها افزوده است. این کتاب شامل ۳۹۸ صفحه بوده و در شش فصل نگاهشده شده و از قطع و صحافت زیبا برخوردار است.

ابتکار محترم سیستانی در این است که سرگذشت چندین نسل زنان را در ساحه کمی فراخ تر از جغرافیای کنونی افغانستان مانند دانه های روشن مروارید در رشته زرین ادبیات بسیار هنرمندانه در کشیده است، یعنی از روایات حماسی گرفته تا فعالیتهای تعدادی از زنهای رسالتمند افغانستان امروز. این اولین بار است که من کتابی را می خوانم که جهان پهلوانانی چون سام و زال، رستم و سهراب و شاهان زابلستان و کابلستان، سیستان و سمنگان و دیگران به حیث چهره های اساسی داستان خواننده را مصروف نمی سازند، بلکه در این کتاب کتابون ملکه بلخ، سیندخت و رودابه، گرد آفرین و زربانو، آذرگشسپ بانو و تهمنه و شیر زنان دیگر قهرمانان اصلی آن اند که از خود قصه ها دارند. حکایت این دلیر زنان خوش سیم و متبحر با نقل قول از شهنامه های دقیقی و فردوسی و سایر اسناد تاریخی ذکر گردیده است که منبع معتبر این کتاب هم همان ها میباشند، جناب سیستانی آنها را استادانه تشخیص، انتخاب و جمع آوری نموده و با یک تسلسل دلپذیر و نثر شیوا و روان در فصل اول عرضه کرده اند.

فصل دوم این کتاب به سیمای زن افغان در داستان های عشقی و لندی ها تخصیص یافته است. در این جا هم داستان ها از بُعد نقش زنان شاعر و عاشق دری زبان و پشتو زبان بررسی گردیده است. در این مبحث رابعه بلخی به سخن می آید، رابیا، درخانی و بیبو قهرمانان داستان های حماسی-عشقی همراه با نمک رزم از ختم ناکام عشق شان شکایت ها دارند، که این سه داستان اخیر الذکر در بین مردمان پشتو زبان کشور نضج گرفته و نیم قرن قبل توسط روان شاد پژواک به دری ترجمه شده است. آنچه در این بخش به غنای معلومات خواننده بیشتر می افزاید، همانا بحثی در مورد سیمای زن افغان در لندی های پشتو و همچنان نقل روایاتی از الفنستون مؤرخ انگلیسی در باره طرز زندگی زنان پشتون و چادری دلاق زنان کابل با تصویر های آن از دو قرن قبل میباشد. چه زیباست که در پهلوی لندی های پشتو ترجمه دری آن در قالب پر عاطفه شعر از شاعر گرامی محترم اکادمیسین سلیمان لایق نیز درج گردیده است.

بخش سوم شامل شرح حال زنان نامدار در تاریخ کشور میباشد. در اینجا از روکسانه شاهدخت باختر، ملکه گوهرشاد بیگم، نازو انا، زرغونه انا، میرمن عینو، میرمن سپینه، لویه ادی و از قصه زنان کابل که در نبرد اول افغان و انگلیس عساکر مزدور شاه شجاع را در کوچه های تنگ شور بازار با پرتاب کاسه و کوزه و آب جوشان و سنگ و هر وسیله دیگر از بالای بامها، مجبور به پس گشت نمودند، یاد آوری گردیده است. هکذا داستان شاه داماد عبدالله و عروس کابلی، خاطره سه شیر زن شجاع، تلاش های خواهر امیر دوست محمد خان، شجاعت زوجه میر هزاره، فداکاری «بی بی مکارمی» و از خردمندی و شجاعت دیگر زنان سخن ها رفته است. همچنان صحنه های جنگ میوند و نقش ظفر آفرین ملالی در آن تصویر گردیده و در جنگهای بعدی از شهامت غازی سرداره، الماسه یا غازی ادی و از سر سپردگی ریزه گل در روزگار کنونی که پس از شهادت پسرش توسط یک حمله ناگهانی طالبان همراه با اعضای فامیلش بر ضد آنها تا یازده ساعت جنگید و بالاخره طالبان را مجبور به فرار گردانید، تذکر رفته است.

فصل چهارم به شرح حال زنان نجبه خاندان سلطنتی در قرن بیستم اختصاص یافته است. از ورای روایات تاریخی در این مبحث خواننده با فضا و محیط زندگی، درایت، ظرفیت و تب و تلاش های زنانی چون شاه بوبو جان جیغه دار(بی)

د پانو شمیره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

پادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خیر و لولئ

بی حلیمه)، علیا حضرت سرور سلطان، ملکه ثریا، اسما رسمیه طرزی، خیریه طرزی و ملکه حمیرا آشنا میگردد. در این فصل فرمان پادشاهی اصول و قوانین تازه برای آسایش زنان زیر نام اعلان پادشاهی به مهر و امضای ملکه ثریا نیز چاپ شده است. محتوای آن با خواستههای امروزی زنان تفاوت زیادی ندارد که در حقیقت عبارت از سهمگیری زنان در زندگی اجتماعی، سواد آموزی، تعلیم و دانش آموزی دختران و زنان، آموزش حرفه برای زنان کلان سال و غیره اقدامات به استناد با ارشادات دین اسلام و مثال های زنان مسلمان در عهد حضرت پیغمبر و کشور های اسلامی می باشد.

در این فصل می توان تخم پاشی و جوانه زدن تعلیمات و آزادی های زنان را به مشاهده نشست که به همت امیر امان الله خان- پادشاه و ملکه روشن اندیش و خاندان طرزی با درایت آغاز گردیده و تا جایی فرصت تطبیق پیدا نموده است. در لویه جرگه ۱۹۲۸ منع پوشیدن چادری و به جای آن پوشیدن دستمال سر، تساوی حقوق زن و مرد، منع تعدد ازواج برای مردان، تعلیم و تربیه اجباری برای مرد و زن، اجرای طلاق از طریق قانون مدنی... مطرح گردید که اکثر این خواستها مورد تصویب لویه جرگه قرار گرفته است. در این ارتباط به اقتباس از قول نویسنده کتاب «آتش در افغانستان» آمده است که: «روز ۱۲ اکتوبر ۱۹۲۸) یک روز تاریخی در تاریخ زنان افغانستان به حساب میروند، زیرا برای بار اول زن افغان روی لچ در اجتماع قبول شد. از آن روز به بعد زنان منور برقع پوشیدند.»

فصل پنجم مربوط به حضور زنان در عرصه فعالیت های سیاسی و اجتماعی بعد از نهضت رولوچی یعنی دومین نهضت نسوان می گردد. با نقل قول از داکتر عبدالله کاظم، نویسنده این کتاب می نویسد که نهضت رولوچی و دومین نهضت نسوان افغانستان در زمان محمد ظاهر شاه در حقیقت در سال ۱۳۳۸ با «اشتراک ملکه حمیرا یکجا با محمد ظاهرشاه در روز جشن استقلال» رسماً آغاز یافت. این در حالی است که اولین نهضت زنان افغانستان توسط بغاوت حبیب الله کلکانی در عهد امان الله خان و ملکه ثریا سرکوب گردید و این خاموشی سی سال دوام نمود.

در این فصل کتاب از زنانی نام برده شده است که در ارگان های دولتی- در پارلمان، در حکومت و در ارگان های عدلی، و همچنان مبارزان در احزاب و جریان های سیاسی، در عرصه خدمات طبی، مطبوعات و گویندگی، در عرصه شعر و ادبیات، هنر آواز خوانی، تیاتر و سینما، در جهاد و مقاومت سهم شایسته داشته اند.

فصل ششم در مورد برخی نخبه گان، مدافعان حقوق زن، فعالان کمک های بشردوستانه، زنان شاعر، داستان نویس، ورزشکار، ملکه های زیبایی، سینما گر، نویسنده، پیلوت و سیاستمدار وقف گردیده است. به صورت مشخص شرح زندگی، ساحة فعالیت و تصاویر این خانم ها مانند شاهدخت هندیه، ثریا سدید، نادیه ناشر، ملالی موسی نظام، نادیه قانع، سبیه کامرانی، بلقیس روشن، صالحه وهاب، شبیما غفوری، زرغونه عبیدی، رنگینه حمیدی، رویا محبوب، یلدا قمرکرزی، انارکلی هنریار، استادمهوش، صدف رحیمی، سلما کاکر، صدیقه نورستانی، مینا اسدی، نیلوفر رحمانی، حماسه کوهستانی، ویدا صمد زی، رویا سادات، سیمین بارکزی، شیرین نظیری، سپوژمی زریاب، شکریه بارکزی، ماگه رحمانی، زینت نور، ملالی احمدی، یاسمین جنا، بهار سعید، ذکیه کهزاد، لطیفه کبیر سراج، رقیه ابوبکر حبیب، زهره داود سلطان زوی، نجیبه ایوبی، نجیبه توخی، نادیه انجمن در این بخش انعکاس یافته است.

در این کتاب کارنامه های زنان با تاریخ و ادبیات چنان مزج خورده است که یک تصویر کلی از جایگاه و موضعگیری زنان را در مقاطع تاریخی و رویداد های کشور آمیخته با شعر و نثر های زیبا در مقابل چشم خواننده زنده میسازد.

حقیقت همین است که من با این مطالعه ام تمام افغانستان را از لحاظ زمانی از ازمنه قدیم تا امروز در لابلای حماسه ها و مصاحبه ها- و از لحاظ ساحوی و ترکیب قومی در قصه ها و تعلقات منطوقی زنان - در قالب یک جلد کتاب به نام «سیمای زن افغان در حماسه و تاریخ» یافته و لمس کردم. و با خواندن این کتاب یک و نیم روز در طول قرون در هر گوشه و وطن سفر کردم، با بعضی زنان گریستم و از دلیری، عشق ورزی، دانایی و فعالیت آنها لذت بردم. بعد از خواندن کتاب برایم یک احساس مطبوع رخ داد که زن یعنی زندگی، زن یعنی پیوند دهنده نسل ها در طول ریسمان تاریخ و در تمام مساحت جغرافیه.

در اخیر می خواهم از کاندید اکادمیسین جناب اعظم سیستانی به خاطر این خدمت بزرگ شان مراتب امتنان و سپاس قلبی خویش را ابراز نموده و موفقیت های مزید شان را در آفرینش بیشتر گنجینه های ملی آرزو میبرم. و از زنان و مردان گرامی وطن که علاقمند آزادی، انکشاف و عدالت برای زنان کشورند، خواندن این کتاب را توصیه می نمایم.